

Dossier informatiu de la campanya

**"Volem recuperar el nostre paisatge
i protegir la nostra salut!!
No a l'abocador i a la planta de
tractament d'escòries a la Pedrera de Dosrius!!"**

A DOSRIUS

NO ESCÒRIES

El Roure - Avv Can Massuet - Avv Can Banyamars
AMPA Ceip del Pi - AAPP Can Banyamars

Volem recuperar el nostre paisatge i protegir la nostra salut!! No a l'abocador i a la planta de tractament d'escòries a la Pedrera de Dosrius!!

Les crítiques que formulem en aquest treball a institucions i empreses no voldríem de cap manera que s'interpretessin com a crítiques a la integritat de les persones que les representen, i que volem respectar, sinó a les actuacions realitzades.

Nota prèvia.

Aquest vol ser un document obert, ampliable, modificable, que vagi enriquint-se durant la campanya que iniciem. Un document en format digital que de tant en tant podrem editar -en paper i a les nostres webs- afegint-hi les modificacions que sorgeixin.

El dossier desenvolupa un marc de cada tema i hi afegeix documents o referències adjuntes de documents externs.

Tot el que s'hi exposa s'ha basat en els apartats del Manifest tot i que no té perquè representar amb exactitud les opinions comunes de la Plataforma. Esperem que sigui útil a la reflexió i, sobretot, lliure d'escòries.

1. La participació ciutadana a Dosrius.

Diverses entitats, ciutadans i ciutadanes, assabentats per la premsa que s'havia signat un conveni referent a la possible ubicació d'una planta de tractament de les escòries de la incineradora de residus sòlids urbans (RSU) de Mataró a la pedrera de Dosrius, hem iniciat un procés d'informació i recopilació de dades. Els nostres dubtes davant un fet que ens desperta preocupació s'han incrementat en constatar **l'ambigüitat o la inconcreció d'una bona part de les informacions oficials.**

Tant de la lectura del Conveni, com de les informacions de diferents fonts, com de les respostes orals a diverses preguntes a l'Alcaldia i al director de l'empresa en motiu d'una entrevista, vam deduir que els eufemismes i les veritats a mitges, **la minimització de la problemàtica** i la desviació del problema sota la cortina dels beneficis econòmics per al poble, ens amagaven una realitat molt més complexa. Novament, la **manca de transparència, el menysteniment a les entitats** han estat el tarannà de l'Alcaldia. Sortosament, regidories com la de Cultura o la de Medi Ambient de Dosrius han creat espais participatius que continuen aportant possibilitats de col·laboració. Però els temes més transcendents, ambientals i d'urbanisme, els porta directament l'Alcaldia.

Antecedents com la negativa de l'Ajuntament a permetre la participació de EL ROURE dins la comissió de seguiment del projecte insostenible i fallit de crear la Ronda Sud i desenvolupar la Unitat d'Actuació IV -que va implicar un requeriment del Síndic de Greuges- o la impossibilitat d'intervencions en els plens, amb el distanciament Alcaldia-entitats que això ha suposat, no han servit de gaire. **El procediment d'aprovació d'un Conveni d'importants conseqüències i els fets consumats que comporta, són una mostra més d'una manera d'entendre el poder** que molt sovint s'ha arribat a expressar amb frases de l'estil: "vosaltres no representeu a ningú" referides a les entitats no afins.

Si bé és cert que la pressió de les entitats ha aconseguit obrir un camí més participatiu -que implica la possibilitat de crear un espai de seguiment de l'aplicació del Conveni-, la decepció per la informació incompleta que s'ha anat rebent i que contradiu els continguts del Conveni són un símptoma més que només la pressió ciutadana i l'esforç per adquirir espais democràtics podrà dotar la nostra població de les informacions i la transparència necessàries per a exercir com a ciutadans.

A continuació exposem el que ara per ara hem pogut esbrinar, fruit de l'esforç contracorrent de dos mesos de treball. De ben segur contindrà errors, els quals sempre estarem disposats a esmenar, però segur que parteixen d'una voluntat de coneixement i podran dotar els ciutadans de molts elements i referències de la informació que ara per ara l'administració ha passat per alt o no s'ha preocupat de donar.

2. El Conveni i el Projecte¹.

Al desembre del 2008, **l'Ajuntament de Dosrius i l'empresa Pedreres Rusc van signar el Conveni** per a creació d'una **Planta de tractament de les escòries de la incineradora** de Mataró a la Pedrera de "Can Busqué" a Dosrius. La capacitat mínima de tractament seria de 40.000 tones d'escòries. Començava aquí una nova etapa de la controvèrsia de la incineració, les escòries i els residus al Maresme.

De la lectura d'aquest Conveni, de l'entrevista conjunta de les entitats amb l'Alcalde i el director de Pedreres Maresme Rusc i de

¹ No disposem ara per ara del Projecte. Un cop estudiat incorporarem al present document noves concrecions.

les respostes de l'enginyer municipal a preguntes formulades, **hem pogut deduir les orientacions del Projecte. Les contradiccions són evidents. Algunes potser invalidarien legalment el Conveni.**

Mentre el Conveni parla de:

"Activitat de la planta: La planta tindrà per objecte el reciclatge, valorització i tractament d'àrids, graves i escograva."

Els informes de l'Enginyer, signats per l'Alcalde, afirmen, en canvi, que se seguirà la legislació vigent (Llei 3/98): *"pel que respecta a la modificació de l'activitat proposada de "monodipòsit de terres i runes de la construcció" a "monodipòsit de terres i runes de la construcció i escòries i sorres de foneria i escòries d'incineració de RSU amb la corresponent valorització per la seva reutilització."*

Així, el que fins ara se'ns anuncia al Conveni, als comunicats oficials i a la premsa com una planta de tractament d'escòries de la incineradora de Mataró (obert a les d'altres incineradores) **hem anat deduït que es complementaria amb un abocador d'escòries** – i no només escòries d'incineració de RSU sinó també de Foneria. És a dir, que seria un abocador, en definitiva. Ara per ara no hem pogut esbrinar de quin procedència i catalogació serien les escòries i sorres de Foneria.

Hem constatat que el director de la planta no va ser gens clar quan, preguntat per la possibilitat que, amb la crisi de la construcció, no es trobés sortida al mercat per a les escòries i s'aboquessin a la pedrera, ens va assegurar que no, que les portarien a una abocador especial i que a vegades ja ho havien fet i havien hagut de pagar. Tot això davant la presència de l'Alcalde. Aquesta incongruència es dedueix també quan va insistir –segurament per un lapsus que avançava informacions encara no pertinents- en la impermeabilització ja realitzada al fons de la pedrera segurament pensant en la seva utilització com a abocador.

Hem deduït també que a la pedrera s'hi farien quatre activitats paral·leles –restauració, tractament d'escòries i graves, abocament i explotació final d'una part de la pedrera.

De la lectura detallada del Conveni podem també deduir que **es podria crear una dinàmica que** estimuli l'augment de les tones tractades i abocades fins al màxim de capacitat **per tal d'augmentar els beneficis de l'empresa i el Consistori,**

participant així en una cultura de la brossa com a negoci **que estimula l'augment de la seva producció.**

La primera setmana de maig, poc abans de tancar primera edició d'aquest dossier, l'Alcalde fa una comunicació a les entitats en què, després de remarcar que la crisi econòmica també la "pateixen les administracions públiques i, per tant, l'Ajuntament de Dosrius no se n'escapa" i la voluntat de l'Ajuntament de donar nous serveis, ens diu que "hi ha dues vies per aconseguir equilibrar aquest augment de necessitats econòmiques. Una és la d'augmentar els impostos i l'altra és la de **buscar recursos de procedència diversa**" entre els quals, és clar, els recursos de la planta d'escòries "que generaria uns ingressos anuals que en aquests moments podrien representar un 10% de l'IBI (...) podríem dir que rebria el que li costa, aproximadament, a l'Ajuntament la gestió de l'escola bressol". Afirmacions que al nostre entendre semblen responsabilitzar els opositors al Conveni de possibles dèficits pressupostaris futurs, arguments que entenem que no haurien de condicionar mai una decisió ambiental. Nosaltres tenim clar que els dèficits dels pressupostos municipals deriven d'una mala política de finançament local i de la manca d'austeritat.

Però, alhora, sobre la Planta ens diu que "**en cap cas serà un abocador d'aquestes escòries**". Per explicar de quin tipus de producte es tracta, declara que és un **material inert**". La contradicció amb les informacions escrites de l'Enginyer és flagrant: **un monodipòsit és una modalitat d'abocador** tal i com diu la legislació². En aquest cas podem només titllar l'afirmació d'un error o d'un desconeixement de la documentació signada. L'error és perdonable; el desconeixement, simplement una greu negligència en la signatura del Conveni. Tot plegat crea alarma, crea incertesa i desorientació.

I si abans qualificava les escòries "**d'innòcues**" ara les caracteritza d'**inerts**, classificació obsoleta des de fa 10 anys. En parlarem més avall.

Més endavant, comunica a les entitats que iniciarà un procés participatiu, creant una comissió de seguiment del procés.

^{2 2} No hem d'oblidar que un "monodipòsit" és un tipus de "dipòsit" on segons el Decret 1/97 s'hi aboquen residus d'una sola mena o compatibles, "dipòsit" és un eufemisme de l'administració per no esmentar la paraula "abocador".

Evidentment la decisió política ja està signada i el que sembla restar és un tema tècnic. La part positiva és que sembla que **ara les entitats ja representem a algú**, malgrat que la intenció de la comissió és intentar frenar el moviment cívic que s'ha creat.

3. Però, què són les escòries?

3.1. Les escòries

Les incineradores de RSU generen nous residus producte de la combustió. Per una banda trobem els residus gasosos de la xemeneia –els fums, amb partícules sòlides que després es filtren o s'alliberen a l'atmosfera; certa quantitat de residus líquids a través de les seves pròpies aigües residuals; i, sobretot, **les escòries o cendres de fons, que, juntament amb les cendres volants, són els principals residus sòlids del procés** i solen representar el 90% del pes del producte sòlid.

Les cendres volants són el resultat del filtratge de la xemeneia i són considerades molt tòxiques per la proporció de substàncies, tot i que **les escòries -formades per les restes de la combustió- a causa del gran volum generat, contenen una gran quantitat de materials tòxics.**

Malgrat que les notes oficials de l'Ajuntament de Dosrius reiteren que la feina amb les escòries "és totalment innòcua i no genera cap contaminació, ni al medi ambient ni als aqüífers", la consulta de tota mena d'estudis i treballs entorn a les escòries desmenteix plenament aquestes afirmacions.

Per la nostra part, el tema ens ha preocupat i hem pogut obtenir força dades que la ciutadania ha de conèixer.

Per una banda, cal ressaltar que a la pedrera s'hi volen tractar com a mínim **escòries des dos orígens**: escòries d'incineració de RSU (de la incineradora de Mataró prioritàriament però especificant que en poden venir d'altres orígens) i escòries i sorres de foneria ³.

Per l'altra, que les escòries dels RSU es cataloguen segons l'Ordre de valorització d'escòries⁴ de la Generalitat en "**valoritzables**" i

³ El Catàleg de residus de Catalunya inclou diversos tipus d'escòries de foneria però fins que no tinguem més dades no podrem precisar la seva classificació. El 24 de febrer del 2009 ha aparegut el Decret de Valorització d'escòries metal·lúrgiques més exigent quant a l'actuació a les plantes.

⁴ Ordre 15 de febrer de 1996.

“no valoritzables” en funció de si tenen més o menys presència de materials tòxics⁵.

La major eficàcia de les incineradores a l'hora de filtrar les emissions de la xemeneia, paradoxalment, produeix un augment de les substàncies tòxiques a cendres, escòries i residus líquids.

3.2. Composició de les escòries.

A causa de la **composició molt variada i variable** de les deixalles incinerades els continguts en elements químics és molt extens: més de 50 elements a les escòries, molts dels quals són comuns en proporció a les terres naturals però també hi ha **elements conflictius i tòxics**, més minoritaris, però en proporcions que solen ser molt superiors a les naturals. És el cas del S (sofre), Ti (titani), Ba (bari) i Mn (manganès), però les escòries estan molt enriquides en Cu (coure), Zn (zinc) i Pb (plom). I, en menor grau Ni (níquel), Co (cobalt), As (arsènic), Se (seleni), Mo (molibdè), Cd (cadmi) i Hg (mercuri). Bàsicament, doncs, metalls pesats, els efectes dels quals sobre la salut (que no desenvoluparem en aquest dossier) són reconeguts per tota la comunitat científica i la legislació⁶.

De manera més gràfica afegim aquí les dades d'un estudi realitzat per l'organització Greenpeace⁷:

⁵ Sigui com sigui l'Ordre, al 1996, en la seva introducció, les definia com a “inerts”, mentre que el Catàleg de Residus de Catalunya al 1999 les classifica com a “Residu no especial” i que, per tant, precisa un abocador del tipus II. Abocador de seguretat superior a la que precisen els residus inerts com les graves naturals que s'aboquen a monodipòsits i abocadors tipus I.

⁶ Als annexos donem una àmplia bibliografia i webs on es poden consultar els efectes sobre la salut dels metalls pesats, organoclorats, partícules ultrafines i altres substàncies.

⁷ Michelle Allsopp i altres: Incineración y salud. Informe de Greenpeace Internacional. Setembre 2001

Cuadro 5.4. Rangos de Abundancia de Elementos en Cenizas de Incineradoras de RSU y Suelos.(Todas las concentraciones están en mg/kg a menos que se especifique otra medida)

Elementos	Cenizas Volantes	Cenizas de Fondo	Suelo
Ag	46-55.3	17.5-28.5	0.1
Al	3.19-7.84%	6.20-6.68%	7.1%
As	269-355	47.2-52.0	6
Br	3830-3920	676-830	5
Cd	246-266	47.6-65.5	0.06
Co	11.3-13.5	65.2-90.3	8
Cr	146-169	623-807	100
Cu	390-530	1560-2110	20
Hg	59.1-65.0	9.1-9.7	0.03
In	1.50-1.67	0.45-0.71	0.07
Mo	14-26	100-181	2
Pb	3200-4320	2090-2860	10
Se	6.7-11.2	<2.52	0.2
Sn	470-630	300-410	10
Th	2.85-3.21	4.31-4.86	5
Ti	3300-6300	7500-18100	5000
V	27-36	46-137	100
Zn	13360-13490	6610-6790	50

Fuente: Buchholz y Landsberger (1995).

Però el llistat d'elements tòxics no s'acaba aquí, com veurem més endavant.

Les escòries, a més a més, generen més incertesa perquè poden variar molt la composició segons el seu origen, l'època de l'any i altres variables com la qualitat de la incineració i del filtrats de fums o la incorporació de nous materials en les deixalles fruit d'un mercat amb contínua innovació. Aquests fets suposen que les anàlisis s'hagin d'actualitzar i que, com diu un estudi del Departament de Física de les Illes Balears⁸ destinat a demostrar la validesa de les escòries com a material de construcció:

"Hay que incidir en que la naturaleza altamente heterogénea y variable de las escorias de incineración de RSU no permiten extender los resultados aquí obtenidos a todas las escorias producidas en otro momento y/o lugar, siendo por tanto necesario realizar un seguimiento continuo de sus propiedades. Asimismo, es aconsejable emprender diferentes estrategias de muestreo a fin de minimizar el efecto de factores como la composición de los RSU, las condiciones climáticas etc. sobre las escorias producidas."

⁸ C. Seguí 1, M. Far2, R. Forteza2, V. Cerda ESTUDIO DEL APROVECHAMIENTO DE LAS ESCORIAS DE INCINERACIÓN EN OBRA CIVIL.

De manera més concreta, **una de les tesis doctorals⁹ amb major rigor** de les que hem consultat, realitzada concretament amb escòries Pedreres Rusc, aplicades a Tagamanent –suposem que pel caràcter argilós i, per tant, molt impermeable als lixiviats, d'aquesta contrada- en una simulació de ferm, arriba a **conclusions que deixen oberta** la incertesa de l'ús i característiques de les escòries, especialment a llarg termini.

Ara com ara es té un bon coneixement del comportament físic i mecànic de les escòries gràcies a un bon nombre d'estudis per als quals la caracterització ha estat necessària. No obstant això, es tracta d'un coneixement parcial, ja que altres aspectes no estan tan investigats; les principals incògnites són l'evolució de les escòries a llarg termini (aspectes de durabilitat) i les conseqüències ambientals que la valorització pot comportar, també a llarg termini. Els efectes de la meteorització sobre les escòries al cap dels anys podrien provocar canvis en l'especiació dels elements que reactivessin la dissolució de certs elements.

Ambdós qüestions comporten moltes dificultats per avaluar-les al laboratori, motiu pel qual no es pot garantir l'eficiència de les escòries en un marc temporal llarg i, per tant, l'ús d'aquest material —i de fet, també d'altres subproductes en la mateixa situació— encara està en un estadi molt incipient.

3.3 Limitacions en les exigències tècniques de la pròpia Ordre de valorització d'escòries.

Però aquest mateix estudi **indirectament qüestiona les exigències ambientals de la legislació catalana** vigent ja que segons l'estudi les "restriccions que imposa aquesta Ordre pel que fa a proporcions lixiviables màximes i als elements considerats màxims són, però, **limitades i força permissives** comparades amb les legislacions d'estats membres de la UE com Holanda i Alemanya.

I afegeix, referint-se a la normativa holandesa de referència:

Intament amb l'anàlisi de les dades obtingudes, l'aplicació del Decret de materials de construcció holandès sobre els nivells d'immissió calculats a partir de les emissions acumulades del test CEN12457-3 i del tram de Tagamanent permet identificar Cu, Mo, Se i Sb, així com Cl⁻ i SO₄²⁻ com els constituents potencialment conflictius de les escòries d'incineració de residus sòlids urbans. Segons el DMC, les immissions d'aquestes espècies restringirien —i en algunes escòries fins i tot invalidarien— les possibles opcions de valorització, i per tant mereixen la màxima atenció en l'avaluació del risc ambiental que l'ús de les escòries pot comportar.

⁹ Izquierdo Ramonet, Maria: Valorització d'escòries d'incineració de residus sòlids urbans en capes granulars del ferm. Aplicació al tram experimental de Tagamanent. Any 2005. <http://www.tdx.cat/TDX-0725105-140438>

D'aquesta manera l'estudi recomana una alta precaució en l'aplicació d'escòries com a base de carreteres que ens fa pensar en la dificultat i potser impossibilitat pràctica i econòmica del compliment i seguiment administratiu i tècnic; més encara, al nostre entendre, en els nous temps de crisi del sistema capitalista i de reducció dels pressupostos públics que s'ha iniciat:

En tot cas seria necessari portar un registre dels emplaçaments que contenen escòries substituïnt àrids naturals i que, si finalitzava el període de vida útil del tram de carretera, es desmantellés el ferm i es diposités el material en un abocador adequat a aquest efecte, tenint en compte que les escòries són un residu no especial.

Però les potencials conseqüències ambientals que pot comportar l'ús de les escòries i, en definitiva, dels materials alternatius constitueixen l'obstacle més gran. Les preocupacions sobre el potencial impacte ambiental de les escòries, principalment per la lixiviació de contaminants, són un impediment per al seu reconeixement com a material valoritzable. Tot i que la utilització comporta molts beneficis ambientals, hi ha la preocupació que puguin alliberar certs constituents que contaminin les aigües superficials i subterrànies, en definitiva, tot l'entorn de l'escenari d'aplicació.

Recordem que **aquests estudis parlen estrictament de l'aplicació d'escòries valoritzables** en capes de ferm que segons la llei no poden superar màxims de 50 cm; **pensem, doncs, en les grans acumulacions d'escòries valoritzables o no valoritzables (per tant, més tòxiques) que comporta un abocador i una planta** conjunta com les que es poguessin portar a la nostra pedrera.

3.4. Però... i les dioxines i furans?

Els nostres dubtes sobre les "innòcues" escòries no s'acaben aquí. Un fet ens ha cridat l'atenció: un dels màxims objectius de la millora en els filtres de les incineradores era rebaixar les emissions d'organoclorats, compostos orgànics amb àtoms de clor, bàsicament dioxines i furans.

Com en el cas dels metalls pesats, aquestes substàncies, descobertes a finals del segle passat, **suposen un alt risc sanitari fins al punt que se les considera entre les més patògenes de les que ha creat l'home**¹⁰.

Les exigències legals determinen un màxim d'emissions –en fums– d'aquestes substàncies que sembla que a Mataró –oficialment– ja no s'assoleixen des que, pocs anys enrera, es van instal·lar filtres i

¹⁰ Per aprofundir-hi podeu consultar bibliografia i webs als annexos.

tractaments especials al forn, després de força anys d'emetre grans quantitats d'organoclorats.

Però un cop establerts aquests límits, qüestionables o no, on van a parar les dioxines i furans?

Diversos estudis concreten que dioxines i furans van a parar especialment a cendres i escòries i que amb el filtratge de fums la seva presència s'hi ha incrementat –de la mateixa manera que els metalls pesats. La part positiva és que, en teoria, no s'alliberen tant per l'atmosfera i la seva localització és més controlable i el perill que s'escampin pel medi sembla més difícil.

Però, paradoxalment, les **dioxines i furans tampoc no formen part del llistat de compostos i elements que cal analitzar a les escòries** segons el Decret de Valorització¹¹ vigent. Així, la manca de control sobre aquests amagatalls d'organoclorats – accentuada amb els diversos episodis de deixadesa i il·legalitat que més avall exposarem- **fan créixer la nostra incertesa sobre la gestió real dels residus a Catalunya.**

I tanmateix, organismes de prestigi internacional constaten la seva important presència a les escòries. Un estudi recent –febrer del 2005- del **Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient**¹² ho destaca¹³:

Merece destacarse el hecho de que los PCDD/PCDF pueden hallarse asociados predominantemente con una sola de las corrientes de residuos procedentes de un proceso, mientras que las demás corrientes contienen niveles bajos o insignificantes. Así, por ejemplo, los procesos térmicos concentran con frecuencia los PCDD/PCDF en los residuos procedentes de las operaciones de limpieza de gases de salida (cenizas volantes) mientras que las cenizas de rejilla presentan bajas concentraciones de PCDD/PCDF (en los procesos de combustión eficiente). Sin embargo, como las cenizas de fondo se generan en cantidades mucho mayores, éstas pueden constituir el mayor vector de liberación de PCDD/PCDF.

I encara, més endavant, insisteixen:

¹¹ Tampoc al recent Decret de Valorització d'escòries metal·lúrgiques de l'actual Govern de la Generalitat.

¹² Instrumental normalizado para la identificación y cuantificación de liberaciones de Dioxinas y Furanos. Internacional Environment House Preparat per Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient PNUMA, Ginebra.

¹³ PCDD (dioxines) PCDF (furans).

Las concentraciones de PCDD/PCDF en las cenizas volantes resultan sustanciales, aún cuando la masa total generada por tonelada de DSM es normalmente de solo alrededor 1-2 %. Las concentraciones de PCDD/PCDF en las cenizas de fondo son bastante bajas pero la cantidad de este tipo de ceniza generada por tonelada de DSM se aproxima al 10-20 %³. Las cenizas volantes y de fondo también contienen carbón orgánico no quemado en proporciones que van desde el 1 % (clase 4) hasta el 30 % (clase 1). Como el carbón orgánico no quemado de las cenizas aumenta generalmente la adsorción de PCDD/PCDF, la concentración de PCDD/PCDF es máxima en la clase 1; en ella, para las cenizas de fondo se eligió una concentración de 500 ng de EQT/kg de ceniza de fondo⁴. Como estos tipos de incineradores no tienen un sistema de retención para las cenizas volantes, no habrá factor de emisión para las mismas. En la clase 2 se supone que la concentración es de 30.000 ng de EQT/kg en la ceniza volante y de 100 ng de EQT/kg en las cenizas de fondo debido a una eficiencia de combustión muy mejorada de la cual resulta una PDI inferior en la ceniza. La clase 3 reduce esos valores a la mitad siempre sobre la base de nuevos perfeccionamientos. En cuanto a la clase 4, se supone que no sólo se incrementa la eficiencia de la combustión sino que además es mucho más eficiente la retención, en particular la de pequeñísimas partículas de cenizas volantes. Estas pequeñas partículas dan una gran superficie de adsorción de PCDD/PCDF y, por consiguiente, la concentración general no disminuye más. Así pues, el valor para las cenizas volantes se fija en 1.000 ng de EQT-I/kg y la concentración en las cenizas de fondo baja a 5 ng de EQT/kg.

Sembla, doncs, demostrat, i ho diu una institució de prestigi lligada a les Nacions Unides, que les escòries dels RSU contenen dioxines i furans. Malgrat que l'Ordre de Valorització les ignora i els estudis que hem citat abans entorn a la fiabilitat de l'aplicació d'escòries a la construcció, obvien o passen de puntetes damunt aquest aspecte no gens negligible.

Evidentment, si llegim estudis realitzats des d'una òptica ecologista, com la de Greenpeace¹⁴, els fets també es confirmen:

A pesar de que la tecnología de las nuevas plantas permite reducir las emisiones de algunas sustancias químicas, no se ha conseguido eliminarlas en su totalidad, así como tampoco han desaparecido de otros residuos procedentes de la incineración, como cenizas volantes y cenizas de fondo. En realidad la reducción de dioxinas y otros compuestos químicos en las emisiones, conlleva un aumento de estas sustancias tóxicas en los otros residuos de incineración.

O estudis més locals, com el del tècnic ambiental Jordi Colomer -un dels pioners de la recollida porta a porta al país- quan entre molts altres arguments que qüestionen la validesa dels estudis epidemiològics i dels controls de dioxines realitzats amb la incineradora de Mataró ressalta que :

¹⁴ Michelle Allsop i altres: Incineración y salud. Informe de Greenpeace Internacional. Setembre 2001

Tampoc es consideraquina és la distribució de les dioxines al medi a través de les cendres, les escòries i un dels subproductes que s'obté d'aquestes, les graves de l'empresa Rusc i ecograva.

Aquestes darreres certament superen el test de lixiviats, un test en el qual l'aigua que travessa un paviment acabat d'asfaltar queda lliure de dioxines. Però que quan el paviment va patint l'acció de meteorització de la pluja i el sol si que va alliberant, per no parlar de l'erosió provocada per l'ús o en les polsagueres aixecades per un martell neumàtic en el cas que s'hagi de realitzar una obra que aixequi el paviment.

Tampoc s'ha estudiat l'impacte sobre la població que estava al costat de les instal·lacions del carrer Galícia de Mataró on hi havia la planta de tractament de les escòries.

3.5. Un altre aspecte inquietant: les partícules fines o nanopartícules¹⁵.

Recentment, la comunitat científica, dins l'àmbit de la salut ha alertat sobre matèries produïdes amb la incineració que fins ara es coneixien poc: es tracta de les **nanopartícules definides com a partícules molt petites**, moltes de les quals no poden ser filtrades a les xemeneies i poden viatjar grans distàncies. La legislació europea demana un control de les PM10 i PM2'5, però encara no de les ultrafines. Poden penetrar profundament en el sistema respiratori que catalitzen les dioxines, altres tòxics i metalls pesants des d'on poden afavorir malalties cardíaques, vasculars i càncer. Evidentment, es poden trobar a cendres i escòries.

3.6. Escòries valoritzables, escòries de foneria... De quines escòries parlen els estudis?

Cal recordar que estem parlant d'escòries que l'Ordre del 1996 i les anàlisis que aquesta exigeix, caracteritza com a "valoritzables". Pensem, doncs en la possibilitat d'escòries no valoritzables que també es manipulen i s'aboquen en tots aquests processos. Siguin, per tant, valoritzables o no, és a dir, menys o més tòxiques, tot plegat ens crea incertesa i dubtes, i indica que les escòries lluny de ser "innòcues" –com pretén afirmar el nostre Ajuntament- **són un material que precisa un tractament molt més controlat que el que actualment es porta a terme.**

3.6. Possibles efectes sobre la salut i el medi.

¹⁵ Annex: Full informatiu d'Ecologistes en Acció i altres informacions.

És extensa la bibliografia i recursos sobre els efectes sanitaris i ecològics dels elements i compostos enumerats. Destaquem, especialment, els informes recents de la Bristh Society. En citem forces al final i reproduïm als annexos alguns fulletons molt il·lustratius.

Hem vist que la presència de metalls pesats, dioxines, forans, nanopartícules (als quals podríem afegir diversos compostos) és un fet a les escòries. Tot i això la seva perillositat per a la salut depèn tant de la proporció, quantitat de lixiviació, i d'altres possibilitats d'expansió al medi lligades també al control, ubicació i tractament que se'n faci. Alhora, també de la combinació amb altres dèficits ambientals locals.

Evidentment els riscos sanitaris i les afectacions al medi que se'n poden derivar cal entendre'ls especialment tant pel contacte directe i continuat com per la **bioacumulació dins la cadena tròfica d'aquestes substàncies**. Si bé són més vulnerables els infants i la població més propera a les activitats lligades a la incineració, no podem oblidar que els productes alimentaris locals més susceptibles d'acumular-ne -en el nostre cas llet, ous i horticultura- es consumeixen també lluny de Dosrius.

En el cas de Dosrius, a hores d'ara sembla que hi hauria **dues possibles activitats de risc: la planta i l'abocador**.

Tots dos, en més o menys grau, **podrien incidir en els aqüífers** – especialment el monodipòsit- per les característiques de la pedrera (sobre la qual més avall en parlem a fons). La base natural permeable de granit fragmentat, un cop extret el granit més sòlid, i amb força sauló, **propiciarien la filtració dels lixiviats malgrat les mesures d'impermeabilització habituals que se solen degradar amb el temps**. I no podem oblidar l'importantíssim aqüífer de la nostra riera –ja prou contaminat ara- que es troba a menys de cent metres.

Aquesta contaminació amb metalls pesants, dioxines i furans podria **perjudicar directament els pous de l'entorn i l'agricultura**, aigües avall, especialment, a Argentona. I de retruc el medi dins la cadena tròfica, inclosos els ciutadans.

Un altre element de possibles emissions al medi podria **derivar de la pols i emissions atmosfèriques des de l'abocador, l'activitat de la planta i la manipulació** de les escòries des de camions i cintes transportadores.

La generació de pols per la manipulació, descàrregues i expulsió de partícules per la xemeneia del cicló (maquinària habitual en el filtratge) amb els possibles elements bioacumulatius essentats, seguint els freqüents vents de marinada diürns (de mar a muntanya) **traslladarien a l'entorn les emissions**, especialment cap al nucli urbans.

A part dels ciutadans, es podrien veure afectades especialment les dues explotacions lleteres de la vall (cal recordar que és a la llet on s'acumulen amb més facilitat les dioxines), les granges de vaques de carn i d'aviram (una de les quals és a menys de 500 metres de la pedrera) i l'agricultura i el medi en general.

Cal recordar que a les nostres valls els episodis d'inversió tèrmica sovintegen i són dels més accentuats del país, emmagatzemant l'aire al fons de les valls, on hi ha els dos nuclis de Dosrius i Canyamars i les principals activitats ramaderes i agrícoles.

L'estudi citat abans de Greenpeace comenta:

Las fugas están formadas fundamentalmente por vapores o partículas que se escapan durante el vertido y la alimentación de residuos, la incineración y la manipulación de cenizas.

Pueden existir fugas de polvo procedentes de la cámara de las cenizas de fondo y de las tolvas de las cenizas volantes, así como del proceso de transferencia de estas cenizas a los vehículos de transporte y de éstos al destino final, que puede ser un vertedero. Este polvo, en particular el de cenizas volantes procedentes de los aparatos de control de la contaminación del aire por partículas, está enriquecido con metales tóxicos y contiene materia orgánica condensada (NRC 2000).

No podem oblidar tampoc les emissions actuals de la incineradora (en especial quan bufen marinades des de mar cap a muntanya), i sobretot les dels anys en què no tenia un bon filtratge i la qualitat de bioacumulatius de molts compostos emesos que es poden trobar ja en el nostre medi.

La combinació d'activitats projectada, per altra banda, amb camions que portarien o s'emportarien diverses càrregues (granit bo, runa per restaurar, escòries de foneria i escòries d'incineradora per tractar o abocar) generaria una **activitat complexa, de difícil seguiment institucional i ciutadà**, que al nostre entendre **faria incompatible la seguretat i la confiança, creant una incertesa que precisaria un exhaustiu control ambiental**. A aquest fet

cal sumar-hi la **degradació de la qualitat tècnica** i de l'eficiència i control en el treball que de ben segur generarà la **crisi econòmica**.

I sense fer demagògia, no podem deixar de recordar, i més en temps de crisi i de retrocés en els drets laborals, la referència de l'informe de Greenpeace a l'exposició dels treballadors:

De acuerdo con la NRC (2000):

"Los trabajadores de las incineradoras, operarios y personal de mantenimiento, y todo el personal involucrado en las tareas de recogida, transporte y eliminación de los residuos de equipamientos de control de emisiones y cenizas volantes, es el sector de la población más expuesto a las sustancias tóxicas asociadas con la incineración."

4. Escòries cap aquí i cap allà: breu història de les escòries de la incineradora de Mataró.

4.1. Trajectòria de

Pedreres Risc.

L'empresa "Pedreres Maresme Rusc", d'aparença local però amb capital internacional, com a Societat participada pel GRUPO PROINOSA, SURIS i GRUP TAU-ICESA és propietària dels terrenys i dels drets d'explotació de la Pedrera des de fa anys.

Produeix l'"escograva" i treballa també amb àrids i escòries de foneria. Va instal·lar-se a Mataró durant gairebé 10 anys. **Va haver de suspendre les seves activitats a Mataró, pressionada pel moviment veïnal** i el grup ecologista Terra Verda de Mataró, quan finalment **l'Ajuntament**, fonamentant-se amb informes de la Generalitat va **actuar davant diverses irregularitats ambientals i administratives**. Malgrat que el director de la Planta, recentment, ens ho ha negat, el cert és que durant gairebé una dècada, amb la permissivitat de l'aleshores Junta de Residus i de l'Ajuntament, la planta tractava els residus a cel obert, damunt un sòl no impermeabilitzat, en un espai urbanístic no destinat a usos industrials, amb sorolls, pols i sobretot amb els **riscos de contaminació de les aigües subterrànies i de dispersió de tòxics a l'atmosfera**. Per més gravetat, la planta es trobava al costat de l'Hospital de Mataró. Als annexos adjuntem una petita mostra de la documentació en què l'Ajuntament requereix l'empresa per irregularitats greus.

A tall d'exemple, quan al setembre del 2003, l'Ajuntament va decretar la suspensió d'una part de l'activitat i l'adopció de mesures per complir l'Ordre del 1996 (pavimentació, realització d'analítiques, disminució de pols...), l'empresa ho va complir parcialment de manera que, tal i com diu un escrit de la pròpia empresa, **es va pavimentar tot menys la part ocupada per la muntanya d'escòries (perquè desmantellar-la era massa costós)** deixant, així, durant més temps les escòries a mercè dels elements i els aqüífers desprotegits. I encara que sembli mentida, pel que fa a les "*molèsties per sorolls, pols i impacte visual a la vivenda més propera*" es va col·locar "*una pila de material tractat (escograva) a mode de pantalla a l'extrem oest de la finca*".

Paral·lelament, els veïns van tramitar denúncia per afeccions respiratòries i al·lèrgies. **Com hem vist, s'incomplien la major part dels requisits de l'Ordre del 1996 -una Ordre que ja d'entrada podem considerar poc exigent, com hem vist abans- i altres requisits administratius.** Tot i això, tant el govern municipal com els responsables de l'empresa que gestionava la instal·lació no es van cansar de repetir que els residus no eren ni contaminants ni peril·losos. Tal i com ens repeteixen ara.

Citem la notícia de Vilaweb:

dissabte, 29 d'octubre de 2005

Maresme. Mataró traslladarà les polèmiques escòries de la incineradora a les Franqueses del Vallès

En un termini màxim de tres mesos desapareixeran les muntanyes de residus de davant l'hospital.

LLUÍS MARTÍNEZ. Mataró

La planta de tractament de residus del carrer Galícia de Mataró ja ha començat el trasllat a les Franqueses del Vallès. La intenció és que en un termini màxim de tres mesos desapareguin les muntanyes de «cendres» que s'aixequen davant de l'hospital de Mataró. L'empresa que gestiona les instal·lacions, Pedreres Maresme Rusc, que ha fet una inversió de més de 300.000 euros, canviarà els terrenys a l'aire lliure per una nova nau tancada situada dins del polígon industrial del municipi. Els residus que s'amuntegaven al recinte van provocar que els veïns de la zona protestessin i reclamessin el seu tancament."

*Fotografia de Vilaweb.
Observi's el treball innocu, a
cel obert i damunt sòl no
impermeabilitzat, al costat de
l'Hospital de Mataró!!
I potser les noves
"muntanyes" de Dosrius, si
no ho aturem.*

O a la revista Cap Gros:

"La polèmica per la planta de tractament de residus arriba al Ple. L'Ajuntament ha ordenat el tancament d'una part de la planta de tractament de residus del carrer Galícia, en la qual es gestionen escòries de foneria i runes. Arran de les denúncies presentades per veïns de la planta, l'Associació de Veïns de Cerdanyola i pel col·lectiu ecologista Terra Verda, l'Ajuntament ha fet diverses inspeccions en la planta, gestionada per Pedreres Maresme-Rusc, que han demostrat que l'empresa no disposa de la llicència per a la gestió d'aquests tipus d'escòries i per això s'ha demanat la seva clausura. Així ho va explicar en el ple la regidora de Ciutat Sostenible, Quitèria Guirao, en resposta a una pregunta presentada pel PP sobre la situació de la planta. El regidor popular Paulí Mojedano va reclamar garanties que demostrin que l'activitat de la planta no és perjudicial per a la salut. Guirao va explicar que la planta disposa des del 2000 d'una llicència que permet gestionar l'escòria de la incineradora al carrer Galícia, i va afegir que ja «s'estan fent gestions per traslladar la planta a un altre municipi». El portaveu de Terra Verda, Juan Sánchez, que també va intervenir en el ple, es va mostrar molt crític amb una empresa que «incompleix la il·legalitat» i amb l'Ajuntament, al qual va acusar de «no fer res»."

Passat aquest episodi, a final del 2005, l'activitat es va traslladar a **les Franqueses del Vallès** on les activitats sembla que s'han fet parcialment dins una nau.

El cost econòmic dels lloguers, oficialment, ha fet que hagi sorgit la voluntat d'instal·lar-se a la pedrera de Dosrius.

Per altra banda, aquesta activitat i el nou Projecte que se'ns vol imposar és la continuïtat de les **branques del "negoci de la brossa" a la nostra comarca** com ho prova el fet que **el president de "Pedreres Rusc" no només presidia la planta clausurada de Mataró sinó que en el seu moment va ser gerent de la Incineradora de Mataró.** L'adquisició de la pedrera de Dosrius es va fer segurament pensant en la seva reserva per utilitzar-la com a abocador. És ben cert que coneixia bé la

problemàtica i que va ampliar el negoci des de l'àmbit de la brossa al de l'extracció de granit, per tornar, finalment a lligar els dos negocis. Cosa per altra banda, plenament legítima.

Però **la gestió de la pedrera tampoc podem qualificar-la d'exemplar**. Actualment a bona part dels vials d'accés i als seus marges s'hi acumulen **restes de materials formats de peces de metall i subproductes de combustió de procedència sospitosa** utilitzats com a pavimentació, contradient les normatives d'abocadors que especifiquen que "els camins d'accés al dipòsit controlat estaran exempts de qualsevol abocament de residus..."

4.2. Però què passa amb les escòries a d'altres llocs?

Fins avui, les irregularitats en el tractament d'aquest residu han estat constants. Si a Mataró, es van incomplir les normes de les instal·lacions que requereix l'Ordre de 1996, durant gairebé 10 anys, i l'Agència de Residus de Catalunya ho va permetre, a d'altres llocs les irregularitats han estat o són semblants. **Si el uns les remenaven al costat d'un hospital, altres ho han fet al costat del riu**, així ho diu la premsa de Girona "Diari de Girona.cat":

"L'Ajuntament de Girona temia per l'amuntegament actual d'escòries al costat del riu Ter. Les restes són un material molt estable i mai no ha anat a parar escòria al riu perquè entremig hi ha tres terrasses i un canal i és un material dens. No obstant, això, el projecte del consistori haurà de garantir més seguretat".

"...Concretament, l'agost del 2007 es va iniciar el projecte d'adequació de l'emmagatzematge d'escòries, que fins llavors es realitzava provisionalment en una zona sense pavimentar, per tal de reduir els efectes negatius que això podia suposar pel medi ambient, tal com estableix la normativa europea."

Incompliments flagrants de l'Ordre, però, evidentment, les filtracions a l'aquífer i les emissions ja s'han escampat Ter avall i el seu control i detecció ja és història. Novament les externalitats del negoci de la brossa les paga el medi i la salut.

I una mica més. Per si algú dubta de la neutralitat, fins i tot el PP – partidari màxim de la incineració- s'ha vist recentment abocat a denunciar recentment la **gestió de les escòries a Viladecans**. Ho podem trobar a la pàgina web local del PP (l'ortografia és seva):

“No entenem com la EMMA amb el consentiment del ajuntament de Viladecans a permès la existència de aquesta il·legalitat durant tants anys. Com pot esser que la legislació vigent en matèria de mediambient sigui tan estricta per empreses i particulars i tan suau per entitats com la entitat metropolitana de mediambient. Aquesta instal·lació es una planta de transvasament de residus urbans i així se indica en el registre d'empreses gestores de residus. No es una planta de valorització i tampoc es una planta de emmagatzematge de escòries que son residus industrials, almenys no consta als registres de empreses gestores com a tal.

La actual legislació determina uns paràmetres que han de complir les empreses gestores de aquest tipus de residus. I en aquestes instal·lacions tampoc es compleixen. Com podrien ser:

- La prohibició de fer-les servir en terrenys que tinguin el seu nivell freàtic a menys de 5 m de la superfície del sol.
- La declaració expressa de recollida de les aigües pluvials amb una basa de unes determinades dimensions.
- El tractament de les aigües.
- Estarà prohibit diposita les escòries en zones de pàrking o circulació, aquesta zona es fa servir per aparcar camions.
- Declaració expressa de que les planes no han de produir impacta visual.

Els incompleixen i no succeeix res.”

4.3. Al país dels cecs...

Però a la resta dels països catalans, per si ens serveix de desconsol, la cosa no canvia gaire. **A l'únic estat català, Andorra, la situació és dramàtica i insolidària.** Pensem, o val més no pensar-hi, en els aqüífers del Valira i el Segre i amb les afectacions a aigües i farratges de l'Alt Urgell, una de les comarques lleteres més importants del país. Pensem en com l'aparició de dioxines a la llet de vaca d'Holanda va ser un dels detonants de les alarmes sobre dioxines. El Pla de restauració d'un dels 5 abocadors de cendres i escòries explica el punt de partida¹⁶:

¹⁶ Ho trobareu a

http://www.mediambient.ad/pdf/restauracio_espais_degradats/maia.pdf

L'abocador de Maià es troba situat al Comú d'Encamp, a uns 10 km del nucli urbà del Pas de la Casa i a 650m del nucli edificat del Port d'Envalira.

La seva ubicació física, a uns 2.400m d'alçada sobre el nivell del mar, li dóna unes característiques especials, per la duresa de les condicions meteorològiques (presència de neu, fort vent, temperatures molt baixes a l'hivern, règim de plujes abundant), que condicionen l'actuació realitzada.

L'abocador ha rebut cendres i escòries procedents del forn incinerador d'Andorra, acompanyades de materials fèrrics i vidres. També es té coneixement que s'hi han abocat runes, residus voluminosos, productes caducats i residus sòlids urbans.

5. Altres impactes ambientals: pedreres i abocadors.

5.1. La restauració de la Pedrera de Can Busqué.

Actualment, **una part de la Pedrera es troba en procés de restauració**, mentre la resta està arribant a la fi de l'explotació (segons declaracions de la pròpia empresa). Després de dècades d'explotació considerem que és imprescindible recuperar el perfil i la qualitat del paisatge d'aquest indret tan degradat que és la porta d'entrada a la vall. **No podem sacrificar l'actual procés de millora ambiental i paisatgística en un municipi hipotecat per altres pedreres de grans proporcions. Instal·lar-hi la planta suposaria impedir la restauració integral** ja que les instal·lacions ocuparien una gran superfície.

A l'inici de les nostres investigacions sobre el Conveni i el Projecte vam deduir que la restauració de la pedrera, malgrat que els portaveus municipals afirmessin que continuaria, **podria restar hipotecada en un mínim de 50 anys per l'existència de les instal·lacions**. Ens temíem que, a més, **podria acabar sent un abocador i tot es va confirmar a partir de la resposta de l'enginyer** municipal, també signada per l'Alcalde, a unes qüestions:

"1. En quant si es troba la totalitat o part de la pedrera en procés de restauració forestal, cal dir que el programa de restauració de la pedrera comporta la totalitat d'aquesta.

2. En quant a la compatibilitat dels usos extractius o de reciclatge projectats, cal dir que els usos extractiu i de restauració són compatibles en aquestes zones. La reutilització dels materials que en principi tenen per objecte la restauració de la pedrera

(reciclatge), amb la seva prèvia valorització és un ús compatible en aquesta zona de restauració.

3. Segons el conveni amb Pedreres Rusc, la restauració no s'aturarà ni total ni parcialment, l'únic que aquesta restauració serà més lenta, doncs tots els materials que entren a la pedrera no seran utilitzats per reomplir el monodipòsit, sinó que es valoraran prèviament i, part d'ells seran reutilitzats per altres usos com bases i/o sub-bases en carreteres, etc."

És a dir, que la pedrera es restauraria tota però més lentament. En funció dels interessos de l'empresa i incomplint segurament l'actual Pla de Restauració¹⁷. Però i les instal·lacions i tot l'espai que ocuparien, com es restauraria? Eliminariem la instal·lació? Sembla clar que avançaria més lentament la restauració -Quant? Un any més? 50 anys més? Ens queda clar que durant els 50 anys d'ús que el Conveni, indirectament, estableix no es restaurarà en la seva totalitat.

5.2. Una pedrera gens idònia per al tractament i abocament d'escòries.

La pedrera seria també un abocador d'escòries? La famosa Ordre del 1996 concreta:

"Utilització per a rebliments i per a la restauració d'àrees degradades per activitats extractives

11.1 Les escòries valoritzables podran ser utilitzades per a aquesta finalitat solament si es tracta de rebliments sobre sòls argilosos o de restauració d'extraccions d'argiles.

11.2 En qualsevol cas caldrà fer un segellament adequat de la superfície i un drenatge de les aigües pluvials "

Les pedreres de granit i sauló, com ho són al Maresme, són **molt permeables- i la llei no accepta que siguin restaurades amb escòries valoritzables**. I és així, perquè els sòls més idonis són els argilosos. **Per tant la idoneïtat de la nostra pedrera tant per restauració com per tractar-hi escòries no és gens indicada**. Més encara quan la roca granítica que queda a la pedrera està fortament fragmentada, amb bases de sauló, i quan hi

¹⁷ Hem demanat el Pla de Restauració –i el Projecte- al Consistori, però encara no els tenim.

ha importants circulacions d'aigua que deriven a l'important aqüífer de la riera que es troba a poca distància.

5.3. Una activitat industrial en una "Zona forestal de vegetació lliure".

La Pedrera, actualment està qualificada de "Sòl no urbanitzable" i "Zona forestal de vegetació lliure", **és per tant del tot improcedent canviar els usos d'aquest espai i convertir-lo a un ús industrial.** La Planta de les Franqueses es troba actualment en un polígon industrial i el mateix passa amb la incineradora. Per què ubicar una activitat industrial –de transformació– en un espai que s'està reforestant? La resposta ja l'hem donada abans, **perquè a l'empresa li surt més rendible.**

5.4. Una pedrera de dos municipis, un Conveni signat unilateralment.

L'espai de la pedrera es reparteix entre el termes de Dosrius –que té una gran part– i el d'Argentona. Malgrat això, tot i que tant el trànsit de vehicles (per als quals es diu que l'empresa ens compensaria) com els impactes que hem exposat, afectarien els dos municipis. **Ens preguntem per què no s'ha fet una proposta de Conveni on els dos municipis en sortissin beneficiats o perjudicats per igual.** Ens preguntem fins i tot per què no s'ha informat l'Ajuntament d'Argentona de la intenció d'ubicar-hi un monodipòsit per a residus no especials. Ens preguntem per què hem estat nosaltres els qui ho hem comunicat a l'Ajuntament d'Argentona en primera instància.

5.5. El PEIN i la Xarxa Natura 2000.

Sorprenentment, la Pedrera de Can Busqué es troba només **a 50 metres del PEIN**, és dir dels espais d'interès natural protegits per Llei i, per tant, al límit del Parc Natural del Corredor-Montnegre. Alhora forma part de la Xarxa Natura 2000, espais d'interès que cal vetllar especialment.

5.6. La legislació d'abocadors.

Tant el Decret català 1/1997 com la legislació estatal (LLei 24/12/81) insisteixen que **els abocadors han de situar-se allunyats de nuclis habitats i de cursos fluvials.** La

determinació de les distàncies no s'especifica sinó que ha de derivar d'estudis pertinents. Tant un com altre aspecte considerem que són factors clau perquè la legislació ens empari ja que els dos aspectes concorren a Dosrius.

5.7. La sentència de la Pedrera Berta ens dóna la raó.

La Plataforma Cívica per a la Defensa de Collserola i la Plataforma Cívica per la Reducció dels Residus, en nom de la Federació Ecologistes de Catalunya, van guanyar aquest estiu la seva batalla contra l'abocador de tipus II que es volia fer a la pedrera Berta. **L'Ajuntament de El Papiol, va ser bel·ligerant i es va mullar.** La sentència núm. 437 de la sala del contenciós administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va considerar nul·la de ple dret la modificació de l'article 39 del Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Parc Natural de Collserola que pretenia permetre la restauració de l'àrea extractiva de la Pedrera Berta amb materials inerts o estabilitzats procedents de les instal·lacions de tractament de residus municipals de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Amb aquesta sentència es determina, d'una banda, que l'ús de l'espai de la Pedrera Berta com a abocador de residus municipals no és compatible amb la normativa urbanística del Pla General Metropolità, que predomina sobre el Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Parc Natural de Collserola.

D'altra banda, en aquesta sentència es determina que, d'acord a la normativa actual sobre gestió de residus i dipòsits controlats, l'ús de residus d'origen municipals *inertitzats* (amb presència d'un màxim d'un 15% de materials biodegradables) no és compatible amb l'ús de residus *inerts* per la restauració d'espais degradats per activitats extractives, ja que en el primer cas sempre s'està parlant de residus que han de destinar-se a dipòsits de classe II i en el segon a residus de classe I. **D'aquesta manera es considera incompatible un projecte de restauració d'un espai degradat per una activitat extractiva amb un projecte de dipòsit controlat de classe II (residus municipals).**

Així doncs, la pretensió de fer servir bales —residus inertitzats— provinents del rebuig dels Ecoparcs per a fer la restauració de la pedrera Berta queda estroncada i només s'hi podran fer servir terres i runes —residus inerts— com s'establia inicialment a les normes urbanístiques. **El mateix haurà de passar amb les escòries que com hem dit es cataloguen com a "residus no especials".**

La Sentència, doncs, suposa un fre a les aspiracions de les administracions competents en la gestió dels residus municipals pel que fa substituir els abocadors de residus municipals per suposades restauracions de pedreres amb Aquests residus en forma de bales provinents dels Ecoparcs o d'escòries. L'única alternativa per a abordar el problema dels residus no podrà passar doncs per anar omplint pedreres clausurades sinó que caldrà que les diferents administracions es posin a treballar per a complir els objectius marcats per la llei i els programes de gestió de residus municipals i avançar cap a una gestió realment sostenible.

6. El model de poble. L'entorn de Can Geimí, passat, present i futur.

Ens mostrem **crítics amb la tendència de creixement irracional de polígons industrials i habitatges que només s'ha aturat amb l'arribada de l'actual crisi.** La possible degradació del valuós potencial agrícola, paisatgístic i arquitectònic –per cert pendent de catalogació- de **l'entorn de Can Geimí** amb la creació d'un gran polígon industrial i la continuïtat de la pedrera són un exemple de mala opció ambiental. Ens cal **un model de poble sostenible** que plantegi la recuperació del medi natural i de l'activitat agrària i forestal, patrimonis actualment amenaçats, imprescindibles per al desenvolupament dels sectors del turisme de proximitat i de les indústries d'elaboració de productes locals. Un model que tingui en compte les exigències i la responsabilitat de tots plegats davant la crisi ambiental i econòmica planetària.

7. El model de tractament de RSU.

7.1. Amb la brossa, Dosrius no ha fet els deures.

La nova Llei de residus obliga tots el municipis a fer recollida d'orgànic. Dosrius no l'ha feta. I aquest any és el límit. Sabem que s'està preparant per aquesta tardor però en un municipi de pocs habitants la participació i la complicitat de les entitats i ciutadans és imprescindible i fàcil d'obtenir. Potser la consciència sobre els residus que es generi amb la polèmica de les escòries pot ser un bon revulsiu per **crear més consciència i participació en un consum i una gestió de residus més responsable.** Però ara per ara no s'ha impulsat un projecte participatiu ni ambicions com

els que en el seu moment van fer Argentona, Tiana o Vilassar de Mar, municipis pioners en models de recollida de l'orgànic.

Dosrius no haurà firmat només un Conveni relacionat amb la brossa, recentment també m'ha firmat un altre. I l'ha firmat amb Mataró perquè, talment passa amb les emissions de CO₂, **la quantitat de brossa que portem a incinerar sobrepassa la quota corresponent**. Com a conseqüència de no fer els deures o de fer-los a l'última hora i només per imperatiu legal. Així, Mataró ha signat Conveni amb els quatre pobles que menys reciclen: Dosrius, Premià de Dalt, Sant Cebrià i Sant Iscle de Vallalta. Segons els convenis, aquests ajuntaments pagaran 45,83 euros per tona de residus, la quantitat que Mataró paga al Consorci en concepte de cànon d'amortització.

Mataró, que no destaca precisament per una gestió exigent dels residus, cedirà la seva capacitat sobrant ja que fa servir un 20% menys de la capacitat que té assignada a la planta incineradora de la brossa. **El nostre municipi pagarà el cànon per l'ús de la incineradora, i s'estalviarà la penalització per enviar a la planta més tones del que està permès. Els diners que obtindrà Mataró, que es calcula seran d'uns 414.000 euros**, es destinaran al finançament del servei de recollida de residus a la ciutat. El govern de Mataró atribueix a la millora del servei de recollida selectiva, i sobretot a la posada en marxa de la recollida de la fracció orgànica, la reducció de la quantitat de tones de residus. Així, al 2004 Mataró va tractar més de 52.600 tones de rebuig, mentre que al 2007 la xifra va ser de només 42.183 tones.

Sembla clar, doncs, que les "aportacions econòmiques" que rebria l'Ajuntament –al voltant de 100.000 € anuals- si es tirés endavant el Conveni de les escòries no compensarien el que serien els beneficis econòmics i ambientals d'una reducció de residus produïda amb una recollida selectiva integral.

7.2. Els residus a Dosrius i al Maresme.

Com hem vist, diverses han estat les sensibilitats dels ajuntaments del Maresme respecte a la recollida selectiva de brossa. Malgrat això, l'existència de la incineradora i els seus plans d'ampliació amb plantes de reciclatge annexes, hipotequen en part el canvi profund que la situació ambiental del planeta exigeix.

Intentarem desenvolupar en un Annex del present document l'anàlisi de les dades actuals de la nostra comarca tenint en compte que és un document obert.

7.3. Alternatives a la incineració.

Fa temps que els moviments ciutadans i ecologistes, arrel dels perjudicis ambientals que comporta l'actual model de consum (abocadors, incineració, malbaratament de recursos) han fet **un gran esforç per presentar alternatives**. A Catalunya¹⁸, la creixent generació de residus i especialment de residus d'envasos en les darreres dècades (el 65% entre l'any 1997 i el 2005), i els deficients resultats de recollida i de recuperació (recuperació d'envasos del 15'6% l'any 2007), demostren de forma objectiva la **ineficiència del model actual que promouen les nostres administracions**.

El marc normatiu vigent a l'Estat espanyol i a Catalunya no ha resolt el greu problema ambiental i social de la dissociació del creixement econòmic i el creixement dels residus (objectiu principal de la normativa europea) ni el malbaratament de recursos que representa. Sobretot ha afavorit els **interessos comercials i econòmics dels poderosos Lobbys de la fabricació i la gran distribució d'envasos d'un sol ús** (ECOEMBES i ECOVIDRIO), i no cobreixen les necessitats de protecció ambiental ni de la salut de les persones.

Tampoc resolen el problema les propostes presentades pel Ministeri de Medi Ambient de modificació de la Ley de envases y residuos de envases (LERE), i la proposta del Plan Nacional de Residuos (2007-2015), ja que són insuficients i continuistes. **És a dir, no aposten per la prevenció i la reutilització, ni ordenen instruments econòmics i organitzatius com a eina bàsica i eficaç per aconseguir resultats reals de reducció de residus**, de consum d'energia i de recursos. Tampoc apliquen el principi comunitari de responsabilitat del productor, ni fan assumir els costos reals de tot el cicle de vida dels productes als responsables, els fabricants i grans distribuïdors; la qual cosa es pot implantar fàcilment

¹⁸ Hem redactat aquest apartat a partir de les propostes de la Fundació per la Reducció de Residus (<http://www.residusiconsum.org/>) lligades a la **presentació d'una Llei Catalana de Prevenció de Residus**.

incorporant impostos ambientals als productes d'un sol ús i sobreenvasats, per tal de desincentivar-ne el consum.

Són considerables els impactes ambientals i emissions al medi que causen l'extracció, transport i transformació dels recursos natural per fabricar envasos i productes d'un sol ús i de curta durada, la gestió i tractament dels residus amb el poc índex de recuperació de residus municipals -a l'any 2006 solament es van recuperar el 24%-, i on la majoria dels residus i especialment dels envasos han anat a parar a instal·lacions de tractament finalista dels residus: els abocadors i les incineradores. Aquests impactes contribueixen de forma important a l'alarmant situació del canvi climàtic.

Queda doncs, ben palès, que la normativa i les polítiques vigents són del tot deficientes i ineficaces. Es constata la gran necessitat de noves polítiques preventives amb un nou marc normatiu a Catalunya -dins el marc competencial existent és possible-, que contemplin objectius ambiciosos però realistes, mesures econòmiques, fiscals i organitzatives imprescindibles per aconseguir frenar i invertir el creixement dels residus i dels impactes ambientals i socials associats, i avançar cap a una societat del coneixement, més sostenible i responsable .

Potser és hora d'afegir el **concepte de Residu Zero** ("zero waste" diuen per Europa) i recuperar el sentit original de les tres erres: reduir (minimitzar), recuperar i reciclar.

La pressió popular i la resposta de les administracions ha fet que a nivell mundial el reciclatge i la recollida selectiva hagin avançat. També, en teoria, l'eficàcia parcial de la reducció en les emissions de les xemenes de les incineradores; no tant, com hem vist, sobre el tractament dels altres residus (escòries, cendres, lixiviats. També, és clar, ha augmentat el cost econòmic d'un tractament que acabem pagant tots el ciutadans. S'ha volgut combinar una recollida més selectiva amb un tractament finalista de gran complexitat tècnica i que requereix **una tecnologia només assumible per grans corporacions industrials**. El negoci de la brossa s'ha accentuat com s'ha disparat el consum de recursos mundials. Però si anem al fons de la qüestió podem adonar-nos que **la reducció en origen** ha estat la gran oblidada, s'hi ha avançat poc. El negoci consumista, amb la cultura de l' "usar i llençar" crea un problema que paguem tots plegats amb la factura de la brossa i les externalitats ambientals i sanitàries. Les incineradores acaben generant nous residus, aquests residus tornem a pagar-los els

ciutadans finançant abocadors especials i subvencionant empreses que tracten les escòries. Fixem-nos que les empreses privades que gestionen la incineració no es fan càrrec econòmic dels seus propis residus i l'administració acaba pagant les deficiències d'un servei que abans "eliminava" residus i ara els "valoritza".

La fracció incinerada conté majoritàriament embolcalls, bosses i tota mena de materials difícilment reciclables i reutilitzables que la indústria introdueix al mercat malgrat els perjudicis econòmics i ambientals que impliquen. **Materials que les grans empreses ens fan pagar per partida doble: quan els comprem, amb el que contenen, i quan els llencem.** La relació lògica d'aquesta producció amb la incineració és molt clara: són la matèria prima bàsica que l'alimenta. Sense aquesta fracció, el rebuig seria mínim i la incineració o l'abocament controlat seria un recurs final de dimensions poc significatives. Donar solucions fàcils i sortides a tota la cadena de la incineració és facilitar més el gran negoci que comporta. Les exigències ciutadanes de seguretat sanitària, i l'esforç per separar i adquirir productes reciclables, són passos cap a la disminució dels residus a incinerar; però sense una política de reducció en origen no es pot demanar a la ciutadania que suporti les repercussions ambientals i la incertesa de tecnologies i tractaments cars i insostenibles com la incineració i els abocadors.

En el moment de crisi financera actual, les grans empreses de l'enginyeria i la construcció tempten més que mai l'administració perquè financii noves incineradores. Ho prova el recent estudi del Col·legi d'Enginyers de Catalunya que amb una actitud gremial ha fet una proposta insostenible en aquest sentit. Només la fermesa dels moviments socials i **la ciutadania pot forçar les administracions a tirar endavant els compromisos adoptats a la Cimera de la Terra del 2002** de la ONU on es declarava que *"una de les principals causes que continui deteriorant-se el medi ambient mundial són les modalitats insostenibles de consum i producció, particularment en països industrialitzats"*.

8. Adoptem el Principi Precautori i demanem participació en la Gestió dels Riscos.

Llegíem en unes al·legacions d'un tècnic de Xile¹⁹ a la seva Llei d'incineració que caldria tenir en compte "el principi Precautori, que opta per la **precaució davant la incertesa científica**. El principi preventiu, que sosté que es millor prevenir el mal abans que posar-hi remei. El principi holístic, que busca un enfocament que tingui en consideració el cicle de vida integral per a la presa de decisions ambientals."

Aquest principi no requereix que els ciutadans aportem proves concludents dels impactes que es poden causar al medi, sinó, al contrari, que els pressumptes contaminadors demostrin que no n'existeix cap possibilitat.

En el fons, ens trobem que els ciutadans, sense tenir la responsabilitat primordial, ens preocupem i contribuïm econòmicament en la gestió dels problemes ambientals que provoquen els **generadors del risc**. En el cas dels residus els generadors del risc són les grans empreses que introdueixen al mercat i als processos de producció productes amb substàncies difícilment reciclables i tecnologies de difícil control i gran complexitat. Dels propis problemes generats en creen nous negocis. Quan parlem de l'"escograva" cal tenir en compte que amb l'impost d'escombraries, indirectament, paguem a l'empresa Pedreres Rusc perquè s'endugui cada tona d'escòries de la incineradora, matèria primera de la seva activitat industrial que, després, introdueix al mercat de la construcció. És el negoci de la brossa.

Però el difícil seguiment tècnic i la inseguretat de tots aquests processos tan complexos han generat incerteses i que, cada vegada més, la societat demani **espai en la gestió del risc**.

Sovint, als mitjans, se solen menysprear les mobilitzacions davant aquestes problemàtiques titllant-les de pertànyer a l'actitud de "**no ho vull al meu pati**" (not in my back yard"). Res més lluny de la realitat, **entenem que la nostra campanya és un acte de responsabilitat i compromís emmarcat dins una visió global i unes alternatives compartides** amb molts moviments socials, entitats, ciutadans i ciutadanes que des de fa dècades treballen sense cap ànim de lucre apostant per un canvi en la producció i gestió de residus.

¹⁹ Incineración y Coincineración de Residuos. Análisis del Anteproyecto.

9. Quinze raons.

Com diem al nostre Manifest, fem pública la nostra crítica als aspectes globals i locals exposats, i ens reiterem **a nivell local a considerar inadequada la possible ubicació d'un abocador i una planta de tractament d'escòries a la Pedrera de Dosrius perquè:**

1. No volem l'abocador ni la planta de tractament perquè hipotequen la **restauració del nostre paisatge** i suposen **un risc ambiental i sanitari**.
2. Perquè la **manca d'un procés democràtic** per part de l'Ajuntament ha creat incertesa imposant un Conveni de manera prèvia al debat públic que requereixen les problemàtiques ambientals tal i com recomanen les directives europees.
3. Perquè les **informacions oficials de l'Ajuntament són plenes de contradiccions i afirmacions inversemblants** que creen desconfiança informativa.
4. Perquè **les insinuacions de l'Ajuntament** entorn la possibilitat d'augmentar els impostos si no s'instal·la la planta **són una coacció** difícilment justificable.
5. Perquè considerem que cal retirar i **declarar nul·la la redacció d'un Conveni** que no s'ajusta a les informacions oficials sobre el contingut del Projecte, compromentent el municipi a un Projecte que inclou un "mono-dipòsit" d'escòries (abocador) que no s'esmenta al Conveni.
6. Per què la ubicació de la Planta i l'abocador a la Pedrera mogut per l'abaratiment **no responen a cap pla comarcal ni nacional de gestió i abocament de residus** sinó simplement a l'abaratiment dels costos d'una empresa privada.
7. Perquè és **improcedent ubicar una activitat industrial en un sòl catalogat de "no urbanitzable" i de "Vegetació lliure"** on s'ha iniciat una activitat de restauració. La ubicació més idònia potser seria dins la pròpia Incineradora o en un polígon industrial que reunís unes condicions i altes exigències tècniques i ambientals requerides.

8. Perquè en el darrer decenni a Catalunya no se'ns ha **garantit la seguretat**, i fins i tot s'han **incomplert les pròpies lleis** d'abocament, emmagatzematge i tractament d'escòries.

9. Perquè considerem que tant l'actual **legislació entorn a les escòries com la seva aplicació són poc exigents**, contradictòria i plena de llacunes.

10. Perquè volem que s'assoleixi el més aviat possible la **restauració integral de la pedrera** -tal i com dicta la legislació- per al gaudi del paisatge i la natura patrimonis de les generacions futures. Més, tenint en compte que les escòries, tal i com diu la Llei, no es poden utilitzar **per a restaurar pedreres de granit i sauló**.

11. Perquè la **trajectòria de l'empresa "Pedreres Maresme Rusc"** no ens genera confiança.

12. Per què **no volem hipotecar les finances locals creant una dependència respecte a una empresa** mitjançant una política d'"esponsorització".

13. Per què la **incineració i el negoci de la brossa** no són tractaments sostenibles i considerem que hi alternatives més senzilles. Fins que no es orientem cap a una autèntica minimització dels residus en origen, facilitar sortides als residus sense exigència i rigor i amb incertesa ambiental suposen un acte insolidari amb el futur del planeta.

14. Per que la instal·lació **requeriria un difícil control tècnic independent per part de les institucions i ciutadania difícil de mantenir** a causa del creixement dels volums de brossa i la naturalesa del terreny.

15. Per què volem que, arrel de la polèmica generada amb les escòries, Dosrius prengui més consciència de la problemàtica dels residus i s'iniciï un procés de participació i compromís dels ciutadans, entitats i Consistori per tal de **ser un municipi modèlic en la minimització de residus**.

Dosrius, 5 de maig del 2009

ANNEX 1. Bibliografia i webs interessants:

Entorn a efectes en la salut i contaminació lligada a Incineració

-Michelle Allsopp i altres: Incineración y salud. Informe de **Greenpeace** Internacional. Setembre 2001

-**The Health Effects of Waste Incinerators, 4th Report of the British Society for Ecological Medicine: marc 2006.**

<http://www.noharm.org/details.cfm?ID=1245&type=document>

(Una breu síntesi traduïda la trobareu a: cendresdosrius.blogspot.com)

-BEH: Numéro thématique: **incinération des ordures** . Bulletin épidémiologique hebdomadaire www.invs.sante.fr/beh/index.html

lligat a la revista d'un Centre d'estudis sobre deixalles francès independent : <http://www.cniid.org/>.

-Emmanuel Neurohr, Pierre: Incineración de residuos y salud: evidencia científica de los graves riesgos de la quema de basuras.

<http://www.bierzoairelimpio.org/imagenes/descargas/evidenciacientifica.pdf>

-González Vidal, Andrés: Incineración y Coincineración de Residuos. Xile. Académico de la Universidad Central. <http://www.sustentable.cl/portada/Industria/4556.asp>

-Incinerado el futuro, document digital divulgatiu molt interessant i clar:

<http://www.no-burn.org/downloads/GAIA.incinerandoelfuturo.pdf>

Dioxines i furans i altres:

-Instrumental normalizado para la **identificación y cuantificación de liberaciones de Dioxinas y Furanos**. Internacional Environment House Preparat per Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient PNUMA, Ginebra.

<http://www.chem.unep.ch/pops/pdf/toolkit/Toolkitsp.pdf>

-Empresa que analitza dioxines, **escrit de difusió molt clar:**

http://www.groupecarso.com/ressources/dioxinas_y_furanos.pdf

-Salero Silvia: **Nanopartículas** y salud: Grupo Erosión tecnología y Concentración ETC. México. www.etcgroup.org

-Sobre metalls pesats: Carmen Arbelo Rodriguez, i altres: Incidencia sobre el suelo de las emisiones de dos plantas incineradoras de rsu's (la palma, canarias)

<http://edafologia.ugr.es/revista/tomo7tr/a319v7tt.htm>

-Fulletó d'Ecologistes en Acció sobre nanopartícules i altres: Salut sense mal:

www.noharm.org/europe o a

http://www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf_salud_incineracion_nanoparticulas.pdf

Dades Oficials i legislació sobre residus.

-Agència de Residus de Catalunya :

http://www.arc-cat.net/ca/estaddin/Municipals/estad_mun0.asp

(Residus anuals a Catalunya) i accés a tota la legislació.

-Document amb referències a tota la normativa actualitzada d'abocadors :

http://www.gestion-ambiental.com/norma/ley/DECRET_1-1997.htm

-Decret d'abocadors (ara "dipòsits"):

http://www.arc.cat/ca/publicacions/pdf/normativa/catalana/decrets/decret_1_1997.pdf

Dades i estudis del Maresme:

-Colomer Missé, Jordi: Anàlisi dels estudis de monitorització biològica dels residents que viuen prop de la incineradora de RSU de Mataró. *(no publicada, us la podem facilitar)*.

-Dades oficials Aigües subterrànies al Maresme

http://aca-eb.gencat.cat/aca/documents/ca/fitxes_masses_aigua_subterrania/MAS_18_DEF.pdf

-Consorci Residus del Maresme: www.plantabrossa-maresme.com/

Estudis centrats en escòries.

C. Seguí 1, M. Far2, R. Forteza2, V. Cerda ESTUDIO DEL APROVECHAMIENTO DE LAS ESCORIAS DE INCINERACIÓN EN OBRA CIVIL.

Izquierdo Ramonet, Maria: Valorització d'escòries d'incineració de residus sòlids urbans en capes granulars del ferm. Aplicació al tram experimental de Tagamanent. Any 2005.

<http://www.tdx.cat/TDX-0725105-140438>

Ceacroni, Luigi i altres: Reutilización de las escorias de incineradora: una crítica.

<http://www.lsi.upc.es/~luigi/papers/collana-ambiente.pdf>

Documentació sobre Pedreres Maresme Rusc:

Confidencial, podem obtenir-les amb l'autorització expressa de l'associació que ens l'ha sumministrat..

Alternatives a l'actual model de residus.

-FUNDACIO PRIVADA CATALANA PER A LA PREVENCIÓ DE RESIDUS I EL CONSUM RESPONSABLE www.residusiconsum.org.

Hi trobareu sobretot la PROPOSTA DE LLEI CATALANA DE RESIDUS alternativa.

-Pàgina del CEPA i enllaços a Federació d'Entitats Ecologistes de Catalunya.
<http://www.pangea.org/cepa/frame.html>

-Ecologistes en acció: <http://www.ecologistasenaccion.org/>

WEBS de plataformes i col·lectius locals temàtica residus/pedreres/abocadors

Salvem Anoia (abocadors) <http://www.salvemanoia.org/ca/index.php>

Plataforma contra incineradora a Osona <http://www.valldelges.net/>

Cerdanyola: cerdanyolasenseabocadors.blogspot.com/

Penedès: boscverd.org/category/bosc-verd/

Plataformes entorn a residus i pedreres al Maresme

-Blog de la plataforma d'Argentona "Tanquem la Pedrera de la Feu":
<http://www.tanquemlafeu.blogspot.com/>

- Pàgina de Vilassar de Mar: Plataforma en defensa del porta a porta
<http://endefensadelpap.blogspot.com/>